

Forholdstalsvalg og Folketingsvalg.

Af
V. Schou.

I.

Forholdstalsvalget har sin Hjemstavn i Danmark, og vi anvender det ved saa at sige alle vore offentlige Valg, kun endnu ikke ved det vigtigste, Folketingsvalget. I saa Henseende er vi blevet tilbage for flere andre Lande, men Spørgsmaalet er jo nu paa Dagsordenen herhjemme. Englænderne benævner denne Valgmaade efter dens Formaal: proportional Repræsentation, og mod en saadan Repræsentation er der tilsyneladende næppe nogen Modstand her i Landet, særlig efter at dens tidligere Modstandere saa afgjort har rejst Kravet om lige Valgret.

Men der er dog Forhold, der endnu anses som Hindringer for denne Reform. Ganske de samme er fremhævet af den Kommission, der i England har undersøgt Valgsystemer, og det er ogsaa naturlig nok, at de tillægges Betydning. Det ene af disse Forhold er det store Brud med det tilvante, som Ophævelse af Valget i Enmandskredse medfører. Det andet bestaar i den store Mængde af Metoder, der er at vælge imellem, og at disse ofte er indviklede og ikke let forstaaelige for Vælgerne. Men ogsaa paa disse Omraader er vi blevet et Foregangsland, idet man hos os har foreslaaet at forbinde Forholdstalsvalget med Bevarelse af Valg i Enmandskredse og med en Opgørelse af Valgresultatet for hele Landet under et.

Ganske vist har ogsaa disse to Ideer, særlig Bevarelse af Enmandskredse, fremkaldt mange Metoder.

Men vil man følge de Veje, som de to Ideer anviser, vil det sikkert vise sig, at Maalet kan naas, nemlig at knytte den ny Valgmaade saa nøje som mulig til den gamle og at gøre dette ved en Ordning, hvorved de Problemer, der fører til de mange Metoder, enten ikke kommer til at foreligge, eller dog faar saa ringe Betydning, at det praktisk set vil være ligegyldigt, hvilke Metoder, der vælges, saa at man kan holde sig til de simpleste.

Der vil her blive fremsat en Plan for en saadan Valgordning, idet denne først beskrives i sine Hovedtræk, og der derefter dvæles ved de Punkter i den, der menes at kræve nærmere Undersøgelse.

Flere vigtige Forhold behøver ikke her at behandles efter Fremkomsten af Hr. H. Waages Afhandling »Til Grundlovsrevisionen« i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1913 Side 551—593. Særlig behøver det efter Hr. Waages klare og udtømmende Fremstilling deraf ikke at paa-vises, hvorledes lige Valgret kræver den nuværende Valgmaades Fordeling af Mandaterne ophævet ikke delvis, som t. Eks. ved de saakaldte Kvalitetsvalg, men helt, saa der virkelig bliver lige Valgret for alle. Endvidere henvises til hans Fremstilling af de to vigtigste Forslag til Forholdstalsvalg til Folketinget samt hans eget; der eksisterer som omtalt mange flere. Hr. Waage omtaler en Afhandling af Direktør cand. polyt. H. Dorph Petersen i Tidsskriftets Aargang 1893; efter at have gjort mig bekendt med denne ser jeg med stor Interesse, at heri allerede for 20 Aar siden er foreslaaet Ting, hvortil flere af mine Tanker nærmer sig, om end i en anden Form for Udførelsen deraf.

For ca. 60 Aar siden foreslog en af Forholdstalsvalgets store Mænd, Englænderen Prof. Hare, at Valget skulde ske for hele England under et. Men dette skulde ogsaa omfatte Opstillingen af Kandidater og den endelige Opgørelse af hvilke af dem, der er valgte, men herved blev Metoden praktisk umulig. Den medførte tillige den Vanskelighed (se den omtalte kgl. Kommissions Beretning af 1910, oversat til Brug for Rigsdagen), at Fordelingen af Mandaterne skete paa en saadan Maade, at adskillige ikke blev besatte, fordi mange Kandidater vilde faa langt flere Stemmer, end der behøvedes for at sætte dem ind. Prof. Hare

foreslog en Ordning heraf og denne er efterfulgt af en Mængde andre Metoder, ved hvilke man gik bort fra at gøre hele Landet til en Kreds, og sigtende dels paa Fordelingen af Mandaterne mellem Partierne, dels paa Bestemmelsen af, hvilke Kandidater, der er valgt. Metoder i en saadan Mængde og ofte saa indviklede, at de, som tidligere nævnt, kan virke som en Hindring for Forholdstalsvalgets Gennemførelse, dog saaledes, at dets Indførelse i flere Lande viser, at disse Hindringer ikke behøver at være uovervindelige.

Det danske Forslag om en Landsopgørelse af samtlige afgivne Stemmer under et omfatter derimod kun Mandaternes Fordeling, Fastsættelsen af, hvormange der tilfalder ethvert Parti, og herved er opnaaet en meget stor Simplificering, hvortil Tanken om en saadan Fordelingsmaade heller ikke synes at møde Modstand. Ganske vist kan ogsaa her forskellige Metoder bruges og i visse Tilfælde give lidt forskellige Resultater, men da det for hvert Parti kun drejer sig om 1 Mandat, er dette uden praktisk Betydning. Det gælder blot om at vælge en Metode og vil være naturligt at vælge den simpleste, som da ogsaa er brugt af General V. H. O. Madsen i hans Forslag (»Forholdstalsvalg i Enmandskredse« 1910).

Problemet, som en Metode i dette Tilfælde skal løse, drejer sig om de Antal Stemmer og dertil svarende Antal Mandater, der refter efter Fordelingen med fuld Kvotient, og Forslaget gaar ud paa, at disse Mandater tilfalder de højeste resterende Stemmetal.

Ved Landsopgørelse fremkommer altsaa ikke den Vanskelighed, at den Metode, der anvendes ved Mandaternes Fordeling, kan faa reel Betydning for Partiernes numeriske Styrke i Tinget. Men det bør dog bestemmes, at et Mandat ikke kan tilfalde en Løsgænger eller et Parti, hvis Stemmer er mindre end $\frac{3}{4}$ Kvotient, altsaa et Parti, der ialt kun har saa faa Stemmer. Thi en Rigsdagsmand bør repræsentere noget af en vis Vægt, et vist Minimum af offentlig Anerkendelse, og ikke blot en ved en Udregning tilfældig faldende »Lotterigevinst«. En saadan Fasthed kan kræves for Repræsentationen. Herved bidrages tillige til at modvirke for stor Splittelse af Vælgernes Stemmer, thi den vil jo medføre Risiko for helt at spille sin Stemme. De Stemmer, som i nævnte Tilfælde ikke kan erhverve et

Mandat, ses der bort fra, og der foretages en ny Fordeling paa Grundlag af alle de andre Stemmer. Men ogsaa ved denne Fordeling kan der fremkomme Mandater for mindre end $\frac{3}{4}$ Kv., nemlig, om end i sjældne Tilfælde, for et Parti, der faar 1 eller 2 Mandater med fuld Kvotient og kunde faa et til paa sine resterende Stemmer. I saa Fald maa Partiet miste sit sidste Mandat, der bliver ubesat, hvis det da ikke kan tildeles en af de i Fordelingen deltagende Løsgængere. De andre Partier bør derimod selvfølgelig beholde et Mandat, som de mulig erhverver med faa Stemmer; thi alle deres andre Mandater er jo erhvervede med fuld Kvotient og gennemsnitlig vil der altsaa ogsaa paa de sidste falde mere end $\frac{3}{4}$ Kv.

Efter at det ved Hjælp af Landsopgørelse er blevet bestemt, hvorledes Fordelingen af Mandaterne skal ske, gælder det om at bestemme, hvilke af et Partis Kandidater der skal beklæde dets Mandater, Udvælgelsen, som det kan kaldes. Herved faar Bevarelsen af Enmandskredsene særlig Betydning. Men inden dette omtales, maa der gøres nogle Bemærkninger paa Grundlag af de hidtil anvendte eller foreslaaede Valgsystemer.

For ethvert Valgsystem foreligger de to Opgaver: Fordelingen og Udvælgelsen. De kan være forenede eller foregaa hver for sig, først Fordelingen, saa Udvælgelsen, oftest er det sidste Tilfældet; men saavel ved vort nuværende som ved flere Forholdstalssystemer er de forenede og foregaa samtidig. Men i alle Tilfælde er Udvælgelsen som Problem noget for sig, hvortil der maa være taget særlig Hensyn. Dette Problems Løsning har ført til mange Diskussioner og Metoder, ikke mindst naar man, som det mere og mere er Tilfældet, vil søge at forøge Vælgerens Indflydelse paa hvem der vælges. Den engelske Kommissions Beretning fremhæver, at man for Englands Vedkommende maatte forhindre, at Vælgerens Stemme paa en bestemt Kandidat, uden at der yderligere spørges om hans Ønske, kan anvendes til Fordel for et andet Medlem af Partiet. Man har da givet Vælgeren friere Hænder, ved at han enten kan afgive flere Stemmer, som han kan fordele paa flere Kandidater, hvis han vil, eller han kan bestemme, hvorledes hans Stemme

kan overføres paa andre, hvis hans Kandidat ikke vælges. Men disse Ordninger bliver enten indviklede og vanskeligt forstaaelige for Vælgerne, naar disse da ikke har haft længere Tid til at vænne sig til dem, eller de bruger dem ikke eller kan ikke opfylde de Fordringer, paa hvis Opfyldelse Metodens Teori er baseret, eller de fører til upaalidelige Resultater med Hensyn til Landets Dom paa Valgdagen, eller har andre Mangler. Kort sagt, Udvælgelsen er paa disse Grundlag et meget vanskeligt Problem med mange Løsninger, omend ganske vist saadanne er fundne og anvendte i flere Lande.

Fælles for alle disse Metoder er imidlertid, at Udvælgelsen, naar Vælgeren har afgivet sin Stemme, sker efter ganske mekaniske Regler. Dette gælder ogsaa de hos os fremkomne Forslag om Forholdstalsvalg i Enmandskredse, der jo hører til de Systemer, hvor Fordeling og Udvælgelse er adskillelig.

Fordelingen kan kun ske mekanisk, det er nødvendigt, kan ikke være andet; hvad enten man har Forholdstalsvalg eller ej, maa den ske ud fra Stemmetallene, og det er jo ogsaa paavist, at dette ved Hjælp af Landsopgørelse ikke fører til Forhold, som ikke let ordnes ved Hjælp af mekaniske Regler. Derimod maa som omtalt mekanisk Udvælgelse altid føre til vanskelige Problemer, og der er derfor Grund til at overveje den Ting, at jo mere man her kan komme bort fra de mekaniske Regler, desto mindre bliver Vanskelighederne og desto bedre formodentlig Resultatet.

Det er ogsaa omtalt, at man ved forskellige Systemer har søgt at lade Vælgeren udtrykke sine Ønsker om, hvilken Kandidat, der bliver valgt, i videre Omfang, end ved blot at afgive sin Stemme. Noget lignende gælder ved Omvalg, men ligesom dette jo sker under et stærkt Pres af det foreliggende Valgresultat, saaledes vil overførlige eller andre Sorter Stemmer ogsaa kun give Vælgeren Lejlighed til at udtale subsidiære Ønsker (oftest kun om at slippe med det mindste Onde) og paa et Tidspunkt, da han ikke kan overskue Virkningen deraf. Det ligger imidlertid nær at give Vælgerne større Indflydelse paa Udvælgelsen, og samtidig ad denne Vej komme til noget simplere, hvor der paa mekanisk Maade kan udpeges en passende stor Kreds af Kandidater, hvorimellem Udvæl-

gelsen skal ske, men iøvrigt overlade den til Vælgernes fri Bestemmelse. Selv om dette sidste, hvad jo er nødvendigt, maa ske gennem deres Delegerede, saa vil Vælgernes Indflydelse dog blive langt større end ved mekaniske Regler, og det Problem, disse sidste skal løse, bliver af saa underordnet Betydning, at man sikkert let vil finde en Metode herfor, der ikke fører Ulemper og senere Kritik og Uenighed med sig.

Vore nuværende Folketingsvalg afgøres jo paa den mest afgørende Maade ad mekanisk Vej ved Forskellen paa to Stemmetal. Ligesaa de engelske, hvorom Kommissionen siger, at denne Maner maa skyldes gamle Dage, da man var vel haardhændet i Valget af Udveje, eller To-Parti Systemet, hvor den valgte altid har absolut Majoritet. Men ogsaa de fremkomne Forslag til Forholdstalsvalg i Enmandskredse bygger alene paa Forskellen i Kandidaternes Stemmetal (Stemmeprocent), de vil derved finde et Udtryk for Vælgernes Ønsker. Formaålet er jo godt nok, men Spørgsmaalet er, om disse Ønsker kan findes paa den Maade, og om ikke her, hvor en Mængde Stemmetal skal sammenlignes, det snarere bliver Tilfældet, der gøres til Rettesnor. Thi ordnedes disse Tal (Procenter) i Rækkefølge efter Størrelse, vil Forskellen imellem dem være smaa, og ingen Regel kan findes for, hvad der her er smaat eller stort. Var der slet ingen Forskel, saa falder Tanken paa Lodtrækning, dog denne Udvej er jo overfor saadanne Forhold umulig, men at bruge de smaa Forskelle er i Virkeligheden ikke bedre end Lodtrækning. Paa Side 181 findes fra Valget 1909 Eksempler paa saadanne Rækker af Tal med ganske ringe indbyrdes Forskelle; samtidig paavises, hvor usikker Kredsenes nuværende Repræsentation, Forbindelsen mellem Kreds og Repræsentant, herved ofte bliver. Man maatte da bruge Omvalg eller rettere, da i det foreliggende Tilfælde Fordelingen er sket, saa at hvert Parti ved, hvor mange Mandater det skal besætte, lade hvert Partis Vælgere for sig foretage Valg om, hvilke af dets Kandidater de vil have til Medlemmer. Altsaa den samme Tanke, som ud fra et andet Synspunkt er fremsat ovenfor.

Hovedindvendingen mod Forholdstalsvalg i Enmandskredse har været, at en Kreds kan miste sin

Flertalskandidat og blive repræsenteret af en Mindretalskandidat. For at undgaa dette, er der fremsat flere Forslag, der dog vist tør siges at være af ret kunstig, tildels indviklet Art. Et er imidlertid det, som Bevarelsen af Enmandskredse særlig gaar ud paa, nemlig at hver Kreds opstiller sine Kandidater, fører sin Valgkamp og stemmer for sig selv paa Valgdagen. Et andet er, at Folketingsmændene ikke derfor behøver at knyttes til saa snævre Omraader, men kan knyttes til noget større, f. Eks. Amterne, og blive 1, 2, 3 o. s. v. Medlem for N. N. Amt. Herpaa gaar da ogsaa nogle af hine Forslag ud, ligesom det er tiltraadt fra andre Sider. Herved bevares i tilstrækkelig Grad den lokale og personlige Forbindelse mellem Kreds og Repræsentant, og det vil i særlig høj Grad kunne ske, naar det er Kredsene selv, der foretage Udvælgelsen, thi som det senere vil ses, kan denne ske paa en Maade, der i vidt Omfang bevarer hver enkelt Kreds's Selvstændighed.

Ved Hjælp af Enmandskredse lægges det første Grundlag for Udvælgelsen paa en særlig god Maade, nemlig af Vælgerne selv gennem deres Opstilling af Kandidater. Det er denne Vælgernes Stilling til deres Kandidater, der skal bygges videre paa, idet der nu kan gaas over til nærmere at fremstille en saadan Form for Udvælgelse, hvorved fri Bestemmelse træder i Stedet for de praktisk betydningsfulde af de Problemer, som ellers maa løses ved mekaniske Regler, saa at disse bliver indskrænkede til kun at gælde den Kreds af hvert Partis Kandidater, blandt hvilke dets Medlemmer skal tages.

Herved maa erindres som det absolut afgørende Hovedpunkt, at Udvælgelsen jo først finder Sted, efter at Valgets Hovedresultat er afgjort for hele Landet og for hvert Parti, nemlig hvor mange Mandater hvert Parti skal have. Dette er Grundlaget, og kun paa et saadant kan det tænkes at bruge en fri Udvælgelse, der altsaa foretages af hvert Parti for sig inden for en vis begrænset Kreds af dets Kandidater, ganske uden Indflydelse paa dets eller andre Partiers numeriske Styrke i Tinget og ganske uafhængig af andre Partier.

Gymnasielærer Cand. mag. Axel Schmidt har først (i 1905) fremsat Ideen til Forholdstalsvalg i Enmands-

kredse, meddeler General Madsen i sit tidligere nævnte Skrift af 1910. Det er dog Generalens Forslag, der særlig har bragt Ideen frem for Offentligheden; det vil her blive brugt paa et vigtigt Punkt, ligesom det med nogle Tilføjelser alt er brugt ved Fordelingen af Mandaterne. Baade Etatsraad Hammerichs og Professor Ellingers Fællesforslag og Hr. Waages synes mig næpp at kunne vinde Tilslutning, de er for indviklede, og de lader Antallet af Tingets Medlemmer svinge alt for meget, ligesom de i det hele vistnok fjerner sig mere end nødvendigt fra vore nuværende Forhold. Mit Forslag fastsætter ligesom nu Mandaternes Antal t. Eks. til 114, kun kan det ske, at nogle faa Pladser bliver ubesatte, fordi der er bestemte Grunde hertil, men ikke som en Hjælp til at skaffe proportional Repræsentation.

Det vilde være umuligt at lade alle et Partis Vælgere deltage i Udvælgelsen, denne maa ske ved Delegerede fra Kredsene. Som egnede hertil tør vistnok Kandidaternes Stillere anses for at være. Hver Kandidat skal jo have sine Stillere, han behøver rigtignok kun 1, hvad saa Meningene kan være med ham. Selv om Stillerne nu ikke spiller nogen Rolle, saa er de dog repræsentative Mænd for Partiet fra Kredsen og vil blive det endnu mere, naar hint Hverv paalægges dem. Der maa saa for hver Kandidat være t. Eks. mindst 9 Stillere opførte i Rækkefølge paa en Liste, der offentliggøres, men ikke trykkes paa Stemmesedlerne. De 6 øverste danner et Stillerhold, der deltager i Udvælgelsen, de efterfølgende er Suppleanter.

Man kan nu begynde med at tænke sig, at et Parti har 60 Flertalskandidater, men at det efter Valgresultatet, Fordelingen, kun skal have 40 Medlemmer. Altsaa af de 60 skal 40 udvælges til at indtræde i Tinget. Fra hver af de 60 Kredse møder der et Stillerhold paa 6, ialt 360 Mænd, færre end Valgmændene ved Landstingsvalg ofte er. Hvis Stillerne slutter sig sammen i Hold paa 9, der hvert stemmer paa sin Kandidat, er altsaa de 40 Medlemmer valgte. Herved viser sig den store Indflydelse paa Valget, som hver Kreds (maaske bedst kaldet Stemmekreds) har. En Kreds, hvis Stillere er enige, kan ved Tilslutning af 3 Mænd fra andre Kredse afgøre 1 Valg. To Stillerhold be-

stemmer ogsaa 1 Valg, men har 3 Stemmer tilovers. Tre Stillerhold er Herre over 2 Valg. I højere Grad vil det næppe være muligt at sikre de lokale Indflydelser, t. Eks. for Kredse, der ligger i samme Amt eller paa anden Maade tæt ved hinanden. Men samtidig er der fuld Plads for mere omfattende Interesser, man kan fra flere Landsdele forene sig om særlig betydningsfulde Repræsentanter.

Der maa altsaa være den Bestemmelse, at Valget skal ske paa hin Maade, at kun 9 Stemmer kan afgives paa en Kandidat, og at der sker Omvalg til dette er naaet, og at i det Omfang, hvor det ikke naaes, bliver Pladser ubesatte og mister Partiet Mandater. Dette sidste vil dog sikkert aldrig blive Tilfældet, det afhænger jo ganske af Partiet selv. Reglens Gennemførelse vil heller ikke være vanskelig, der er ingen Beregninger og Sammenstillinger af Stemmer at foretage for at sikre Partiet flest mulig Mandater, og det er kun $\frac{1}{3}$ af Kandidaterne, der skal udskydes. Netop dette, at Kredse med fælles Interesse har stor Magt, vil give et Grundlag, som de vil blive enige om at benytte, mulig til en Begyndelse uenige om, hvilke af Kredsene, der skal repræsenteres, men det vil de ordne indbyrdes. Samtidig med, at de lokale Interesser varetages i tilfredsstillende Omfang, vil der altsaa ogsaa kunne gøre sig højere Synspunkter gældende.

Men selv om Udvælgelsen medfører Strid og Intriger, saa bliver det dog inden for Partiet selv og under et stærkt Pres til at enes. Partiets indre Forhold vil gavnes ved denne Handling, det faar Lejlighed til at organisere sig efter Valget, med de Overraskelser og nye Situationer, dette har bragt med sig, og det sker, hvad der har stor Betydning for Vælgerne, ved Mænd fra deres Midte, tilmed deres særlig repræsentative Mænd. Ethvert Parti vil sikkert sætte Pris herpaa og føle sig hjulpet og styrket derved.

Udvælgelsen maa selvfølgelig ske under fuldt betryggende Former ligesom et Landstingsvalg; Prøvevalg og andre Forhandlinger kan gaa forud.

Et andet Parti har kun 7 Flertalskandidater, men skal have 25 Medlemmer. Disse udvælges paa den angivne Maade og ligesaa blandt $1\frac{1}{2}$ Gang saa mange Kandidater, altsaa fra $37\frac{1}{2}$ Kreds. Den halve Kreds møder kun med 3 Stillere, men dets Kandidat er paa

Udvælgelse, kun, hvad rimeligt er, med mindre Støtte. At der skal være $1\frac{1}{2}$ Gang Mandaternes Tal af Kandidater ved alle Udvælgelser, er fastsat, fordi der jo hverken skal være for faa eller for mange at vælge imellem, og da synes dette Tal at være passende. For mange vilde give Stillerne for stor Magt, for faa vilde medføre de Ulemper, som knyttes til den mekaniske Udvælgelse.

Men her ved det andet Parti kommer altsaa det Spørgsmaal, hvorledes skal disse $1\frac{1}{2}$ Gang Kandidater udpeges blandt Partiets samtlige Kandidater, og det samme Spørgsmaal vil gælde alle Partier, da det jo er et rent tilfældigt Eksempel, der er begyndt med, hvor Tallet netop passede paa Antallet af Flertalskandidater. Selvfølgelig, kan man jo nok sige, bør denne Kreds af Kandidater udtages blandt dem, der har staaet sig bedst ved Valget. De smaa Stemmemforskelle er omtalt som en Hindring for at træffe en saadan Bestemmelse, men det gælder ikke her, hvor man gaar saa langt udenfor Kredsen af de. for at nævne et Tal, 25 Kandidater og tager 13 andre med. Partiets Kandidater skal altsaa ordnes i Rækkefølge (noget, der vel ofte vil være en Hjælp ved selve Udvælgelsen) og det foreslaas at gøre dette efter General Madsens Metode. Den bestaar i, at først udtages den, der efter sin Stemme procent (Procent af de i hans Kreds afgivne Stemmer) staaer bedst i sin Kreds. Dernæst den, der maalt efter den første, staaer næstbedst i sin Kreds o. s. v. At staa bedst i en Kreds vil sige, at have det højeste Procentantal Stemmer i Sammenligning med den nærmeste Konkurrent i Kredsen, det er altsaa Størrelsen af Forskellen af disse Stemme procenter det gælder om.

Ved at tage Stemme procenten kan man jo sammenligne Kredse af forskellig Størrelse, men kun med den meget vigtige Undtagelse, at hvis der er 2 Kandidater i en Kreds, saa kan de selvfølgelig naa højere Stemme procenter, end hvor der er 3 eller flere, og saa er ingen Sammenligning mulig. Dette Problem havde jeg spekuleret over, indtil jeg saa den omtalte meget simple Løsning deraf at tage Forskellen mellem Procenterne. Det belyses bedst ved nogle Tal fra Beregningen af Valget 1909 i det nævnte Skrift af 1910.

3 Kandidater						
Stemmeprocenter	42,2	23,6	34,2	Forskel fra Konkurrenten	8,0	
—	31,2	35,1	33,7	—	—	1,4

2 Kandidater						
Stemmeprocenter	54,9	45,1		Forskel fra Konkurrenten	9,8	
—	47,8	52,2		—	—	4,4

Paa denne Maade udtages altsaa de Kandidater i hvert Parti, der skal til Udvælgelse. Mulig burde dog tillige Kredsenes Valgdeltagelse have nogen Indflydelse paa Kandidaternes Rækkefølge. En stærkt politisk interesseret Kreds, hvor særlig mange af Vælgerne stemmer, har ogsaa særlig Krav paa Udsigt til at komme med ved Udvælgelsen. Valgdeltagelsen var 1913 gennemsnitlig ca. 75 $\%$, men er meget forskellig i Kredsenes, fra 53 til 92. Jeg har prøvet at tage $\frac{1}{10}$ af disse Tal og lægge dem til Kandidaternes Forskel i Stemme procent, det forandrer Rækkefølgen noget. Alle Vælgere i en Kreds forenes herved i en fælles Interesse om, at saa mange som mulig stemmer, og der lægges et forsonende Element i deres gensidige Agitation. Staar 2 Kandidater ens, bør Kredsen med størst Valgdeltagelse have Fortrinet.

Et Parti, der skal afgive Flertalskandidater, har mulig en mindre heldig Stilling derved, at de ikke kan faa valgt til Medlem en særlig betydelig Kandidat, der har faaet Mindretal i sin Kreds og som maaske ikke kommer med til Udvælgelsen. Man kunde da bestemme, at et Parti, der har ingen eller kun faa Mindretalskandidater til Udvælgelsen, t. Eks. kun $\frac{1}{10}$ af det hele Antal, kan vælge nogle faa, t. Eks. $\frac{1}{10}$ af sine Medlemmer udenfor de repræsenterende Kandidaters Kreds.

Der blev ved Fordelingen stillet den Fordring, at et Mandat overhovedet ikke kan erhverves med under $\frac{3}{4}$ Kvotient, men ogsaa ved Udvælgelsen bør der sættes en Betingelse. Denne bestaar i, at ingen kan blive Medlem af Tinget, som ikke i sin Kreds har opnaaet mindst $\frac{1}{5}$ eller 20 $\%$ af Stemmerne, dette kræves altsaa ogsaa for at komme til Udvælgelse. De sidste 4 Valg viser, at alle Partier vil kunne møde med $1\frac{1}{2}$ Gang deres Mandaters Antal af saadanne Kandidater. Men medens det kun under ganske unormale Forhold kan ske, at et Parti ikke har ligesaa mange 20 $\%$ -Kandidater som Mandater, kan det dog tænkes, at det

ikke har $1\frac{1}{2}$ Gang saa mange. Til Udvælgelsen kommer altsaa alle Partiets Kandidater med Stemme procent over 20 indtil $1\frac{1}{2}$ Gang Mandaternes Antal.

Det er tidligere omtalt, at Fordringen om $\frac{3}{4}$ Kv. bidrager til at skaffe en vis Fasthed i Repræsentationen og til at modarbejde ganske løse Partidannelser blandt Vælgerne. Dog dette naaes ikke helt, thi det kan ske, at Mandater tilfalder et Antal Stemmer, der udelukkende er samlet sammen af ganske smaa spredte Vælgergrupper, der intet Sted betyder noget, som har Rod i Befolkningen. Men dette modarbejdes da ved Fordringen om de 20 $\%$, thi den bevirker, at Partiet skal godtgøre, at det i det mindste nogle Steder har en virkelig Stemning for sig. Skulde det ikke kunne gøre dette i den ringe Grad, her er krævet, tør dog vistnok den sunde Fornuft sige, at det ikke bør repræsenteres, og dets Eksistens kun vise sig ved, at dets Mandater staar helt eller delvis ubesatte. Alle disse Forhold undersøges nærmere Side 180 o. flg.

Valgretten vil dog ikke blive lige, hvis store og smaa Kredse er repræsenterede af lige mange Stillere, de smaa Kredse faar derved for stor Indflydelse paa Udvælgelsen. Stillernes Antal skal gennemsnitlig være 6 pr. Kreds, men maa for hver Kreds variere efter dens Vælgerantal. Dette ordnes af Regeringen, der ogsaa udregner Mandaternes Fordeling, Kandidaternes Orden, og altsaa, hvor mange og hvilke Kredse, der deltager i hvert Partis Udvælgelse. Valgets Hovedresultat: Partiernes numeriske Styrke, vil imidlertid kunne foreligge ligesaa hurtig som nu.

Stillerne er selvfølgelig forpligtede til at møde til Udvælgelsen og for dem, der med eller uden lovlig Forfald udebliver, træder Suppleanter til. Kandidaterne maa vist derimod kunne give Afkald paa at komme til Udvælgelse, ligesom en Rigsdagsmand kan nedlægge sit Mandat, men det bliver deres private Sag, deres Stillere møder alligevel, og Kandidaterne suppleres med de øverste af Partiets resterende 20 $\%$ -Kandidater, hvis Kredse altsaa ikke repræsenteres af Stillere.

Hvorledes skal Stillerne udpeges? Det bør sikkert ske som nu, altsaa ligesom den langt vigtigere Opgave at udpege eller opstille Kandidater. Men man vil jo ved Stillernes ny Funktion blive mere omhyggelig for, hvem de bliver, og at de repræsenterer Partiets for-

skellige Afskygninger i Kredsen. Vælgerne bliver friere stillede end nu, da de kun har 1 Kandidat af deres Parti at stemme paa, de vil faa Lejlighed til at vælge mellem flere gennem deres Delegerede, hvis Magt dog er stærkt begrænset derved, at de skal udvælge indenfor en snæver af Vælgerne bestemt Kreds af Kandidater.

Folketingsmændene vil altsaa blive Medlemmer for Amterne (og København) og tituleres efter en Nummerorden, hvis Fastsættelse er ligegyldig, alfabetisk, efter Stemmetal, eller hvad man vil bestemme. Men det Antal Medlemmer et Amt faar, kan variere noget fra Valg til Valg. Ved de sidste Valg var de Antal Flertalskandidater, der skal erstattes med Mindretalskandidater 1906: 20, 1909: 23, 1910: 14, 1913: 21. Mulig forøges disse Tal fremtidig, men som de er, svarer de omtrent til et Medlem for hvert Amt (og København). Færøerne bør jo beholde den nuværende Ordning. Naar de ledigblivende Pladser først bestemmes, idet de Partier, der skal afgive Flertalskandidater, først foretager deres Udvælgelse, saa vil der ved indbyrdes Ordning mellem de andre Partier kunne gøres tilstrækkelig for at tilfredsstille de enkelte Amters Ønsker om Antal af Repræsentanter. Partiernes Styrke paavirkes jo, som ofte omtalt, ikke heraf, og de enkelte Kredses Stillere vil tage alle Hensyn til at tilfredsstille Vælgerne. Partierne kan, om de ønsker det, blive enige om saa at sige alle Amter i Landet, ikke om Personen, men om hvilket Parti, der skal besætte Pladserne. Mulig vil Kandidater fra Kampkredse blive særlig foretrukne, og derved ogsaa de Amter, der har flest saadanne Kredse. Men en god Valgagitator er jo ikke altid bedst egnet til Folketingsmand og vil maaske af den Grund ikke blive udvalgt til Medlem.

Endnu skal nogle Forhold omtales, der angaar Forholdstalsvalg i Almindelighed.

Valgklager. Den engelske Kommission, der gaar meget grundig til Værks, omtaler ikke disse, og man tør vel derfor tro, at de ikke foraarsager Vanskeligheder; vi har desuden Erfaringer derom fra Landstingsvalgene. Fristelsen til egentlige Valgforbrydelser er mindre ved Forholdstalsvalg end ved Flertalsvalg.

Suppleringsvalg. Disse fremhæver den engelske Kommission som en alvorlig Vanskelighed ved Forholds-

talsvalg, der dog ikke er uovervindelig. Sagen er den, at Suppleringsvalg som bekendt spiller en meget stor Rolle i England. Efter Valget i 1900 var der i 5 Aar 100 Suppleringsvalg, hvorved det ene Parti tog 21 Pladser, altsaa 42 Stemmer ved hver Afstemning i Huset, fra det andet. Fra sidste Valg Januar 1910 til Februar 1914 har der været 60 Suppleringsvalg med et Tab af 13 Kredse for Regeringen, 26 Stemmer ved en Afstemning. Kommissionen mener, at disse Valg vilde formindskes, hvis Parlamentets Varighed blev kortere, og hvis ikke der skulde ske Omvalg, naar et Medlem faar eller skifter Embede. Derimod spiller Suppleringsvalg ingen Rolle hos os, man kan lade Pladserne staa ubesatte eller have udvalgte Suppleanter. Mellem vore 6 sidste Valg var der kun henholdsvis 4, 2, 2, 1 og 3 Suppleringsvalg.

Det sidste Forhold, der skal berøres, er de blanke Stemmesedler. De har hidtil spillet en meget lille Rolle og vil mulig fremtidig gøre det samme. Men de bør ikke desto mindre behandles som de andre Stemmesedler, betragtes som et særligt Parti, tælles sammen for sig, og de Mandater, der mulig tilfalder dem, skal staa tomme. Dette vil være noget nyt, men er sikkert baade en retfærdig og gavnlig Udvidelse af hele Folkets Indflydelse paa sin Repræsentation. Vil man have et Udtryk for Vælgerne Mening, maa man regne disse Mænd med de blanke Sedler med, det er faktisk ikke de, der tænker sig mindst om, som mener, at der ikke er nogen Kandidat eller Parti, som de ønsker at blive repræsenterede af. Ligesom de andre Tilfælde, hvor det er foreslaaet, at Pladser kan komme til at staa tomme, vil det kun dreje sig om faa, mulig ingen, men indtræffer det, vil det særlig ved de blanke Stemmesedler være af megen moralsk Vægt. Skulde man tænke paa at indføre Stemmetvang, vilde en væsentlig Hindring for den herved blive ophævet. I denne Sammenhæng kan mindes om, at vi kun er naaet til en Valgdeltagelse af 75 % af Vælgerne, medens den i Tyskland er 85 og i England 87, i adskillige Kredse 93 og derover, op til flere med 97 %.

Til Slut skal Hovedtrækkene i den fremstillede Valgordning samles:

Afstemning og Kandidatopstilling sker som nu i Enmandskredse.

Mandaternes Fordeling sker efter Landsopgørelse af de i samtlige Kredse afgivne Stemmer, mindst $\frac{3}{4}$ Kvotient kræves pr. Mandat. Blanke Stemmesedler behandles som de andre.

Folketingsmændene udvælges af hvert Parti for sig gennem Delegerede for dets Vælgere fra hver af de Kredse, der deltager i denne Udvælgelse. Ingen kan blive Folketingsmand, der ikke har faaet mindst $\frac{1}{5}$ af de i hans Kreds afgivne Stemmer. Udvælgelsen sker blandt et Antal af de dertil kvalificerede i bestemt Rækkefølge ordnede Kandidater, der er $1\frac{1}{2}$ Gang saa stort, som det Antal Mandater, Partiet skal besætte, eller, hvor der ikke er saa mange af disse Kandidater, blandt samtlige kvalificerede Kandidater.

I Udvælgelsen deltager 6 Gange saa mange Delegerede som Kandidaternes Antal, og den sker under saadanne Former, at 9 Delegerede raader over et Mandats Besættelse. Antallet af de delegerede Stillere for hver Kreds bestemmes for hvert Partis Udvælgelse i Forhold til de deri deltagende Kredses Vælgerantal.

II.

Vi skal nu gaa over til at undersøge nogle af de i det foregaaende omtalte Forhold ved Valgordningen for at man kan danne sig en Forestilling om deres Rækkevidde. Folketingsvalgene 1906, 1909, 1910 og 1913 behandles paa Grundlag af den officielle Statistik. Hovedresultaterne findes i Tabellerne Side 190 ff. En Del særlige Beregninger for 1909 er sket efter Tabellen i General Madsens Skrift.

Fra Valget 1909 kan sammenstilles i Rækkefølge de Stemmeprøcenter, som de sejrende Kandidater har faaet; for de 112 Kredse gaar de fra 34,3 til 78,7; de to resterende Kredse havde 29,3 og 92,7. Disse 112 Tal ligger saa tæt ved hinanden, at deres gennemsnitlige Forskel kun er 0,43, der kun er 1 Spring paa 2 og 11 Gange Spring paa mellem 1,0 og 2,0.

En lignende tætsluttet Talrække faas ved at sammenstille Forskellen paa den sejrende Kandidat og hans

nærmeste Konkurrents Stemme procent, altsaa det, hvorefter Kandidaternes Rækkefølge skal ordnes. Her er det desuden ejendommeligt, at i ikke mindre end 53 Kredse er denne Forskel mindre end 10, deraf i 24 mindre end 5. Differencen mellem disse 53 Tal er gennemsnitlig kun 0,18, naar aldrig 1,0, og er ligesom i den første Talrække ikke sjældent Nul.

I disse Tilfælde staar Kandidaterne saa tæt ved hinanden, at Kredsene er usikre. Det er noget, som jo let vil ske ved Flertalsvalg, og det har Interesse at sammenligne vore Forhold i 1909 med engelske, hvor Valgmaaden er den samme. Det lader sig gøre efter et Foredrag i det engelske statistiske Selskab af Sir Richard Biddulf-Martin (*The Electoral »Sving of the Pendulum«*, *Journal of the Royal Statistical Society* 1906, Side 655—70; samme Tidsskrift 1910, Side 473—528 beskæftiger sig med Valget 1910 i et Foredrag af Hr. S. Rosenbaum med en interessant Diskussion om Forholdstalsvalg). Han anvender for Valgene 1900 og 1906 den Metode at undersøge, i hvor mange Kredse Valget vilde have faaet det modsatte Resultat, hvis 5 eller 10 % af dem, der stemte paa den sejrende Kandidat, havde stemt paa hans Modstander. Næsten alle engelske Kredse har kun 2 Kandidater, og her svarer disse Procenter, hvis de bevirker det modsatte Valgresultat, netop til en Forskel i Stemme procent paa højst 5 og 10, saaledes som Tilfældet var i de omtalte 53 danske Kredse. Med flere Kandidater, som vi ofte har, bliver det lidt anderledes. Derfor er den engelske Metode brugt paa vore 53 Kredse, hvorved det viser sig, at med 5 % vilde de 24 og med 10 % de 50 gaa over til Modstanderen. I Forhold til vore 114 Pladser er det noget lignende som i England med dets 670 Pladser i Underhuset.

De 53 Kredse er 46 % af alle 114, og deres Vælgere 199914 er omtrent det samme, nemlig 44 % af alle Landets Vælgere. I disse Kredse stemte 75,9 % af Vælgerne; det er naturligt nok, at flere stemmer i saadanne Kampkredse end i Gennemsnit af hele Landet, hvor Procenten var 71,3. Der afgaves 151965 Stemmer, hvoraf de sejrende Kandidater fik 71303 eller 46,9 %, deres nærmeste Konkurrenter fik 63342 Stemmer eller 41,7 %. Altsaa Valgets Resultater kunde meget let forandres, hvilket der er saa meget mindre at sige til,

som de sejrende Kandidater ikke har faaet Halvdelen af Stemmerne. Forholdet med Hensyn til Kredse med 2, 3 eller 4 Kandidater var næsten ens med hele Landets. Det bør vel ogsaa fremhæves, at de sejrende Kandidater kun fik Stemmer fra 35 % af samtlige Vælgere i disse Kredse. For at de 24 Kredse skulde skifte Parti, skulde 1629 og for de 50 Kredse 6111 af de paa de sejrende Kandidater stemmende Vælgere have skiftet Parti, altsaa meget smaa Tal, eller en Del Vælgere, der ikke stemte, kunde have gjort det uden at være naaet op paa en Valgdeltagelse, som den kendes fra England.

Der er gaaet ud fra, at denne Skiften skulde ske i alle Kredsene, og det er jo det heldigste Tilfælde for Partistillingen, thi der er da Udsigt til, at Tab af en Kreds kan opvejes ved Erobring af en anden. Resultatet vil i saa Fald være i de 53 Kredse

Parti	A	B	C	D	E	F	G	H	UP	
Valget 1909	11	3	1	5	0	4	16	10	3	
5 % skifte	8	4	0	5	4	10	9	10	3	Forandring 22 af 53
10 - -	8	2	0	2	5	10	8	15	3	- 32 - -

altsaa dog nogen Forandring. Beregningen fra England viser med det større Antal Kredse, at Partistillingen under hin Forudsætning ikke vilde forandres meget. Men i Virkeligheden vil det jo gaa helt anderledes. Saaledes som det kendes i England, kan der ske meget store Svingninger i Partiernes Styrke i Underhuset, trods ringe Forandring i deres Stemmetal, og dette bekræftes, siger den engelske Kommission, »ved Sandsynlighedsregningens Teori. Thi en i Matematikken sagkyndig Mand, som vi har raadført os med herom, har oplyst om, at naar Partierne er nogentunde lige stærke og nogenlunde jævnt fordelte — hvilket er de gunstigste Betingelser, under hvilke Systemet med Enkeltmandsvalgkredse (og Flertalsvalg) overhovedet kan arbejde — saa vil det normale Resultat af et Valg vise et Forhold mellem de valgte Medlemmer lig 3die Potenserne af Forholdet mellem Stemmerne. Med andre Ord en Majoritet udtrykt ved Forholdet 11 : 9 i Stemmer vilde fremkalde en Majoritet i Pladser efter Forholdet $11^3 : 9^3$ eller næsten 2 mod 1«. Altsaa t. Eks. Stemmer 45—55 giver Pladser: 35—65, men med flere end 2 Partier maa det vel antages, at endnu uheldigere Forhold kan indtræde »normalt«.

Omend Resultaterne i usikre Kredse kan ophæve hinanden, saa vil dog enhver enkelt af dem let komme til at skifte Repræsentant, og dette viser, da det altsaa gælder omtrent Halvdelen af Landets Kredse, at den nuværende Valgmaades Betydning for Kredsenes saakaldte personlige Forhold til deres Folketingsmand og Repræsentationen af deres lokale Interesser staar paa meget svage Fødder. Thi det er dog ikke Meningen dermed, at det er ligegyldigt, og derfor som i de usikre Kredse kan overlades til Tilfældet, at Repræsentanten skifter og erstattes af en anden, endda af et andet Parti.

Undersøges Forholdene i alle Kredse for de 4 Valg, viser det sig, at i disse faa Aar 1906—13 har i 96 Tilfælde en Kreds skiftet Parti, ved hvert Valg fra 17—29, og at af samtlige 114 Kredse har kun 56 hele Tiden valgt en Kandidat af samme Parti, medens 58 Kredse har været repræsenteret af forskellige Partier. Herved er ikke taget Hensyn til de smaa Underpartier, eller at et Medlem gaar over til et andet Parti. En Stemmepercent-Forskel af under 10 fandtes jo i 1909 i 53 Kredse, deraf har i det nævnte Tidsrum 11 ikke skiftet Farve, men ret betegnende er det, at de 10 af disse 11 hele Tiden har haft samme Mand til Folketingsmand, saaledes at det vel altsaa er Traditionen, der har holdt ham oppe trods hans usikre Stilling. Af de 58 Kredse, der skiftede Farve, var Stemmepercentforskellen under 10 i de 42. Dette viser den naturlige Udsigt, der er til et andet Partis Sejr, naar ved et Valg Forskellen for Kandidaterne har været saa ringe; kun mærkeligt at disse Forskelle, fundne i 1909, har saa stærk Betydning for alle de 4 Valg.

Mandater, der resterer efter Fordelingen med fuld Kvotient:

	1906	1909	1910	1913
Antal Parter, der deltager i Fordelingen:				
Store Partier	5	4	4	4
Mindre —	3	4	3	2
Løsgængere	3	1	3	3
	5	9	4	6
Resterende Mandater .	4	6	1	4

Med 4 Parter i Fordelingen kan der højst være 3 resterende Mandater, med 5 Parter højst 4 o. s. v., altid en mindre end Parternes Antal. Ved de 4 Valg er Maksimum altsaa ikke naaet, hvad det ogsaa sjældent vil blive.

Hvis der er 4 Parter, er det farligste Tilfælde, at de bestaar af 4 Partier, der med fuld Kvotient har faaet lige mange Mandater, t. Eks. hver 28. Det kunde tænkes, at med forskellige Metoder vilde de resterende Mandater tilfalde forskellige Partier. Men baade i og for sig og overfor de mange Tilfældigheder, der bestemmer Resultatet af Vælgernes Stemmegivning, tør det siges at være ligegyldigt, hvilket af Partierne der faar 29 Pladser i Stedet for 28. Der er jo ikke Tale om, at et Parti vinder et Mandat fra et andet, at et Parti fik 29 og og et andet kun 27, hvad der vilde gøre en større Forskel.

Resterer kun 1 Mandat, bliver der altsaa et Parti paa 29 mod 3 paa 28, resterer 2 Mandater, har det endnu mindre at sige, thi saa bliver 2 Partier lige store. Hvis netop disse 2 Partier allierer sig mod de 2 andre, saa kan dog den lille Forskel af 58 mod 56 i Stedet for 57 mod 57 ikke være Grunden til deres Alliance, der selvfølgelig er fremkommet af politiske Grunde. 3 resterende Mandater er det samme som 1, thi nu skal 3 Partier have 29 Mandater, og det gælder altsaa, om hvilket Parti der kun faar 28, et Parti faar mindre end de andre, ligesom før et Parti fik flere.

Flere end 4 store Partier kan vel vanskelig tænkes. Kommer der flere Parter i Fordelingen, vil det være Smaapartier og Løsgængere, og saavel hele Stillingen som de store Partier berøres ikke af, om et Smaaparti faar et Mandat mere, eller om en Løsgænger bliver valgt. Tænkte man sig t. Eks. 16 Parter og 15 resterende Mandater, berøres jo kun 1 af Parterne af deres Fordeling, nemlig den, der ikke faar noget af disse Mandater, højst kan 7 Parter berøres, nemlig med 7 resterende Mandater.

Ved Mandaternes Fordeling bliver der 2 Kvotienter. Den første A-Kv. findes ved at dividere det samlede Antal gyldige Stemmer for hele Landet med Mandaternes Antal. Men da Fordringen om $\frac{3}{4}$ A-Kv. lader nogle Stemmer udgaa, foretages den endelige Fordeling

ved Hjælp af B-Kv. Disse Beregninger er i Tabellerne udført for de 4 sidste Valg.

Antages fuld Kv. at være 100, er $\frac{3}{4}$ Kv. 75. Et Parti med 4 Mandater vil altsaa have over 300 eller gennemsnitlig over 75. Et Parti med 3 Mandater skal have erhvervet det sidste med et Stemmetal, der er mindre end $\frac{1}{4}$ Kv., for at Gennemsnittet kan blive under $\frac{3}{4}$ Kv., og har det kun 2 Mandater, skal Tallet være under $\frac{1}{2}$ Kv.

Resultatet af denne Regel om mindst $\frac{3}{4}$ Kv. vilde være blevet:

1906 vilde udgaa	9099	St. faldende paa	10	Løsgænger-Kandidater
1909	—	16370	—	22
1910	—	1448	—	3
1913	—	2622	—	5

Ved de virkelige Valg blev valgt 1906: 4, 1909: 6, 1910: 0, 1913: 1 Løsgænger. Men ved den foreslaede Maade vilde der ingen blive valgt, undtagen 1 i 1909.

For smaa Partier vilde alle deres Stemmer blive medregnede ved Fordelingen, i 1906 og 1910 var der ingen saadanne Partier:

1909	Parti A	14	Kand.	vilde	blive	valgt	5,	blev	valgt	8
	— B	2	—	—	—	—	1	—	2	
	— C	17	—	—	—	—	6	—	0	
	— D	17	—	—	—	—	7	—	11	
1913	— A	6	—	—	—	—	1	—	0	
	— B	4	—	—	—	—	1	—	0	

Altsaa Forholdstalsvalg vilde næsten have udelukket Løsgængerens Valg, men ikke de smaa Partiers. Anderledes vilde det dog blive under virkelige Forholdstalsvalg, her vilde af de smaa Partier mulig kunne samles Stemmer fra flere Kredse, skønt i de anførte Eksempler har de jo ofte haft ikke saa helt faa Kandidater, og Løsgængere vilde mulig kunde slutte sig sammen som smaa Partier.

1909 kan bruges som et Eksempel. Hvis de 22 ikke valgte Løsgængere med deres godt 16000 Stemmer havde samlet sig i 6 Smaapartier, og disse delte Stemmerne lige imellem sig, kunde der være tilfaldet dem 6 Mandater; dette er dog et umuligt Tankeeksperiment. For Resten var der ved det virkelige Valg i

1909 7 Partier, og dannedes efter Valget 2 nye, ialt 9 Partier. Stort værre kan det vel næppe tænkes at gaa med de mange Partier, der befrygtes af Forholdstalsvalg, snarere vil Reglerne om $\frac{3}{4}$ Kv. og 20 0/0 bidrage til at forhindre saadan Splittelse gennem Risikoen for derved at spille sin Stemme.

Hvis en Kandidat kunde stille sig i flere Kredse, kunde en Løsgænger mulig samle de Stemmer, han ellers mangler, dette kunde maaske i enkelte Tilfælde være heldigt. Men han har jo den Udvej at faa ligesindede Kandidater opstillet i disse Kredse som Stemmesamlere, altsaa danne et lille Parti, og det bør være tilstrækkelig, indtil der skulde vise sig bestemt Grund til at indføre den hos os hidtil ukendte Ting, at en Mand kan stille sig i flere Kredse. Trangen til Medlemmer udenfor Partierne kan jo altsaa alligevel tilfredsstilles.

Derimod kunde der være Tvivl, om det er rigtigt, at de Stemmer, der ikke naar $\frac{3}{4}$ Kv., skal lades helt ude af Betragtning ved Mandaternes Fordeling. Man kunde jo lade et tilsvarende Antal Pladser være ubesatte — det vilde være blevet 1906: 3, i 1909: 6, i de andre Aar ingen — ligesom det er foreslaaet med Hensyn til Vælgere, der stemmer blankt. Men hertil er der ingen Grund. Vælgere, der stemmer blankt, har den fælles Mening ikke at ville repræsenteres, hvorimod Vælgere paa Kandidater med utilstrækkelige Stemmetal er uenige indbyrdes og har vist sig at repræsentere Standpunkter uden tilstrækkelig Betydning, de har haft Lejlighed til at stemme, mere kan de ikke forlange. Deres Stemmer maa udelukkes, fordi Fordelingen af Mandaterne ellers blev umulig. I 1909, hvis disse Stemmer toges med, vil en Udregning deraf vise, at der blev 12 Mandater tilovers fra fuld Kvotient, og hvis de skulde fordeles paa de resterende Stemmer, vilde flere af Løsgængerne faa Mandater paa faa Stemmer, endog ned til 1202 St., og Tallet kunde jo gaa endnu lavere.

Medens Partiernes Kandidater skal til Udvælgelse, vil en Løsgænger, der faar et Mandat, være valgt med det samme. Det er jo en Fordel for ham og tillige for den Kreds, der opstiller ham. Man kunde da heri finde en Fristelse til at opstille en Kandidat, der hører til et af Partierne, som Løsgænger i Kredse, hvor Par-

tiets Stilling er meget stærk. Nogen egentlig Skade vilde der vel ikke ske herved, og desuden er Fordringen om $\frac{3}{4}$ Kv. saa stor, at næppe nogen Kreds vil bukke under for denne Fristelse. I 1913 betød $\frac{3}{4}$ Kv. 2390 St. og 15 Kandidater i 13 Kredse fik flere. Men det var udelukkende i Landets største Kredse med gennemsnitlig 8147 Vælgere, medens Gennemsnittet for samtlige Kredse er 4311. Desuden var der i de 12 Kredse kun 2 Kandidater, den 13de havde 4, men de 2 med ganske smaa Stemmetal. Opstillingen af saadanne Løsgængere vil iøvrigt tillige medføre Stemmespild for Partiet, nemlig af de Stemmer, der falder paa en Kandidat, der dog ikke naar Valg, eller paa en Kandidat, der faar flere Stemmer end nødvendigt.

Man kan vel ogsaa vente, at Kredsenes Størrelse udlignes, og da er Fordringen om mindst $\frac{3}{4}$ Kv., 75 % af Kredsenes Stemmer, saa stor, at den bliver omtrent lig med et Kaaringsvalg. I denne Forbindelse fremkommer Spørgsmaalet, om Kaaringsvalg skal bevares, og det kan de godt blive, skønt de under Forholdstalsvalg vel næppe vil indtræffe. Allerede nu er der yderst faa af dem, ved de 4 sidste Valg var der kun 1, 2, 0 og 1. Det samme gælder Retten til at afgive Nej-Stemmer, ogsaa den kan bevares, men vil være uden Betydning.

Man er tilbøjelig til at mene, at Forholdstalsvalg vil medføre særlig mange Kandidater, og at dette kan være uheldigt for deres Kvalitet. Allerede nu er vi dog oppe paa store Antal af Kandidater, i 1913: 314. Men vil man søge at indskrænke Kandidat-Antallet, kunde det som alt omtalt men ikke tilraadet, tillades en Kandidat at stille sig i flere Kredse. Bedre var det maaske at tillade, at der blot stemmes paa et Parti; der skulde altsaa ske Anmeldelse ved Stillere om et saadant Parti, og at der kan stemmes paa det, men saaledes at der ikke er nævnt nogen Kandidat. Følgerne af denne Indretning er mulig ikke helt lette at overskue, dog kan de vel ikke tænkes at gaa ud over andre end Partiet selv.

I Anledning af Bestemmelserne om 20 % vil der ogsaa være forskellige Forhold at undersøge. Gennemsnitlig Stemme procent vil i det følgende betyde Gennemsnit af alle de enkelte Kandidaters Stemme procenter.

Det er dette, som der i denne Sammenhæng særlig er Brug for, og Procenten faar altsaa lige stor Betydning, om den hidrører fra en Kreds med mange eller faa Stemmer. T. Eks. 2 Kandidater har Stemmeprocenterne 60 og 30, Gennemsnittet er 45. Noget andet er det, der i Almindelighed menes med et Gennemsnit, det vilde ogsaa blive 45, hvis Kredse afgive lige mange Stemmer, men 50 hvis den ene afgav 8000 og den anden 4000, noget der omtales, fordi det senere kommer paa Tale.

Stemmeprocenterne, der gennemsnitlig er opnaaet af de valgte Medlemmer, er for 1909 og 1913, de 2 Valg, hvor der var flest Kandidater:

1909	53 %	(for de forskell. Partier	51, 52, 51, 47, 56, 56, 57, U. P. 52)
1913	55 —	(— — — —	52, 55, 52, 57).

Det er ret mærkeligt at se, hvor ens Procenterne er for de forskellige Partier, trods deres meget forskellige Antal af Medlemmer, noget der tyder paa, at man med ret stor Tryghed kan drage mere almengyldige Slutninger ud fra de 4 Valg. De sejrende Kandidater havde altsaa kun lidt over Halvdelen af de i deres Kredse afgivne Stemmer. Men dette er jo Gennemsnittet, en Del har under Halvdelen, altsaa ikke absolut Majoritet, af saadanne var der

1909	37, $\frac{1}{3}$ af samtlige Medlemmer.	Gennemsnit	42 %
1919	35, knap $\frac{1}{3}$	—	45 —

Altsaa særdeles mange har ikke absolut Majoritet. Hermed kan sammenlignes England, hvor netop denne Sag i høj Grad var Genstand for den omtalte Kommissions Undersøgelser. Hr. J. Rooke Corbett («Recent Electoral Statistics», Manchester 1906), opgiver for en Del Valg Antallet af Medlemmer, der ikke har absolut Majoritet, 1885 9, 1886 0, 1892 8, 1895 13, 1900 5 og 1906 30. Altsaa meget faa, i 1906 flere, men dog ikke saa mange som i Danmark og kun $\frac{1}{20}$ af Underhusets 670 Medlemmer. Det hele er iøvrigt et interessant Vink om, hvor unormale vore Valgforhold er. Den engelske Kommission siger om Metoden med relativt Flertal, at faktisk lider Metoden af den mest alvorlige Mangel, der kan klæbe ved et Enmandskreds Valg-system, nemlig at Mindretals-Kandidater kan blive valgt.

Her er jo Tale om Flertalsvalg. Det foreslaas at afhjælpe dette ved at indføre den saakaldte subsidiære, d. e. overførlige Stemme, hvor flere end to Kandidater konkurrerer om en Plads, altsaa hvad vi herhjemme kalder Kvalitetsvalg. Men samtidig gør Kommissionen opmærksom paa, at herved hindres kun Valget af, hvad man kunde kalde den daarligste Kandidat, derimod sikres ikke Valget af den bedste. Der er, tilføjes der, endnu ikke fundet en virkelig tilfredsstillende Løsning af det simple Problem, at udfinde den mest populære af 3 eller flere Kandidater, undtagen Professor Nansens, som denne dog selv stiltiende indrømmer er for indviklet til store Valg. Rooke Corbett paaviser forresten, at Omvalg ikke vilde hjælpe, ofte endog gøre det værre med Hensyn til proportional Repræsentation, og det samme Resultat kommer han til, at Kredsenes Forandring til at være lige store vilde give. Jævnfør F. Zeuthen »Lige store Valgkredse eller Forholdstalsvalg«, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1913, Side 495.

Dernæst skal undersøges de gennemsnitlige Stemmeprocenter paa alle Kandidater og paa dem, der har over eller under 20 %.

	Kand. over 20 %		Kand. under 20 %		Alle Kand.	
	Antal	Gnsn. %	Antal	Gnsn. %	Antal	Gnsn. %
1906.....	238	44	65	12	303	38
1909.....	247	43	49	13	296	39
1910.....	272	48	22	13	254	45
1913.....	239	48	75	12	314	36

Ogsaa her er megen Ensartethed i Procenten fra Valg til Valg, kun er Tallet højere i 1910 for samtlige Kandidater, som der i dette Aar var forholdsvis faa af. I de andre Aar opnaas der for hver Kandidat kun en gennemsnitlig Stemmeprocent af under 40 og for 20 %-Kandidater af under 50. Dette sidste er iøvrigt ikke meget mindre, end hvad de sejrende Kandidater har faaet, 1909 43 mod 53 % og 1913 48 mod 55 %, hvilket viser, at Tingets Medlemmer ikke vil repræsentere stort ringere Tilslutning hver for sig i deres Kredse, hvis de tages nogenlunde ligeligt blandt alle Kandidater med over 20 %, end de nu har ved Flertalsvalg. Men saa vil ved Forholdstalsvalg ethvert Partis Medlemmer i Modsætning til nu repræsentere i Gennemsnit alle de Stemmer, som en Folketingsmand gennemsnitlig kan

faa. T. Eks. 1913, ved Valget i dette Aar vilde der falde paa et Medlem af hvert Parti fra 3131 til 3242 Stemmer, eller da Kvotienten er 3163, svarer disse Tal til 0,99 og 1,02 Kv. Ved de virkelige Valg var derimod de tilsvarende Tal for hvert af de 4 Partier 2277 — 2190 — 3355 — 11578, svarende til 0,72 — 0,69 — 1,06 — 3,66 Kv., altsaa en overordentlig Forskel.

Hovedspørgsmaalet er imidlertid, om der vil blive tilstrækkelig mange Kandidater over 20%. For Kortheds Skyld kaldes disse Kandidater med højere Stemmeprocenter H-Kand. og de med lavere L-Kand. Tabellerne for de 4 sidste Valg viser, at der altid vilde have været saa mange H-Kand., at hvert Parti kunde have $1\frac{1}{2}$ Gang Mandaternes Tal at vælge imellem, dog har der i enkelte Tilfælde kun været et ringe Overtal over de $1\frac{1}{2}$ Gang, hvilket skyldes Kredsenes ulige Størrelse.

Jo flere Kandidater, der er i en Kreds, desto mindre Stemmeprocent har de Udsigt til at faa, hvis da ikke nogle af dem er rent »vilde« Kandidater med ganske faa Stemmer:

	3 Kand.	Kredse med 4 Kand.	5 Kand.	Tilsamm.	Ialt Kand.	L- Kand.
1901 ...	21	2	»	23	224	»
1903 ...	34	4	»	38	244	»
1906 ...	55	9	1	65	303	65
1909 ...	38	16	»	54	296	49
1910 ...	24	1	»	25	254	22
1913 ...	55	14	1	70	314	75

Antallet af L-Kand. staar altsaa i Forhold til Tallet af Kredse med over 2 Kandidater, men mod Forventning ikke til Kredse med 4 eller 5 Kandidater. 1906 og 1913 havde flest L-Kand.

Kredse med 3 Kand.	Antal Kredse	
	1906	1913
Over 20% havde alle Kand.	16	14
— — — de to af Kand.	38	39
— — — kun den ene af Kand. .	1	2
Kredse med 4 Kand.		
Over 20% havde de tre af Kand.	4	2
— — — de to af Kand.	4	11
— — — kun den ene af Kand. .	1	1

Der var i hvert Aar kun 1 Kreds med 5 Kandidater, af disse havde i 1906 den ene og i 1913 de 2 af dem over 20 %. I Kredse med kun 2 Kandidater havde 1906 i 6 Kredse og 1913 i 3 Kredse den ene af dem under 20 %.

Altsaa trods denne Flerhed af Kandidater, der for begge Aar tilsammen omfatter 135 Kredse med over 2 Kandidater, er det kun sket i 6 Kredse, at kun 1 Kandidat havde over 20 %. I 92 Tilfælde har i hver Kreds to, i 36 Tilfælde tre og i 1 Tilfælde fire Kandidater haft over 20 % af de afgivne Stemmer. I 93 Kredse med kun 2 Kandidater er det sket 9 Gange, men i 135 Kredse med flere Kandidater kun 6 Gange, at kun en Kandidat havde over 20 %.

Der har derfor ikke vist sig nogen Grund til at frygte for, at der trods mange Kandidater skal blive Mangel paa H-Kand. og til at gaa til en lavere Fordring end 20 %. Dette skal dog yderligere undersøges.

Først bør dog alligevel de Forhold betragtes, at der blev Mangel paa H-Kand. Der vil da blive et mindre Antal at vælge imellem, hvad maaske er en Fordeel for Kandidaterne, men uheldig for Vælgerne, da Udvalget bliver mindre. Hovedsagen er imidlertid, at en saadan Situation fremkommer ganske tilfældig. Et Parti kan ikke tilstræbe den, thi det er et Stemmetab, jo færre Kandidater med højere Stemmeprocenter, desto færre Stemmer faar Partiet, der paa den anden Side ikke kan forhindre dette, herpaa vil det jo netop have arbejdet af al Magt. Mulig var der kun saa mange H-Kand., som der er Mandater at besætte, og altsaa ingen Udvalgelse. Derfor kunde selve Handlingen godt ske, da den som omtalt tillige har anden Betydning for Partiet. Heller ikke kan det mekaniske med dets Mangler siges at beherske denne Situation, thi den er ikke fremkommen ved nogen anden Regel, end at et Medlem skal have mindst $\frac{1}{5}$ af sin Kreds' Stemmer, og dette er ikke nogen Udregningsregel, men begrundet alene i Kravet om et vist Minimum af offentlig Anerkendelse af en Repræsentant. Havde et Parti ikke engang saamange H-Kand., bliver en eller flere af dets Pladser ubesatte. L-Kand's Stemmeprocent er gennemsnitlig 12,5, altsaa der gaar 8 af dem paa et Mandat. Det er i og for sig ret umuligt, at ingen af disse 8 Kandidater ikke skulde naa over 20 %.

naar de tilsammen kan naa det nævnte Gennemsnit. Ligeledes hvis det havde Kandidater i alle Kredse, og det altsaa har Stemmer til 11 Mandater.

De omtalte afsluttende Undersøgelser sker paa Grundlag af nedenstaaende Tabeller A og B, hvis Beregningsmaade findes angivet S. 196. Det antages, at Stemmetallet i Kredsene er ens, eller dog ens for de Gennemsnit af Kredse, hvor de forskellige Partier har deres Stemmer fra. Hovedsagen herved er imidlertid, at alle Kredse er nogenlunde ens store, et Maal, der i Virkeligheden burde stræbes efter, Valgdeltagelsens Forskelle vil vel i Reglen udjævne hinanden. Endskønt Undersøgelsen altsaa har mest teoretisk Værdi, er den dog af Betydning. K betyder Kandidaternes Antal i Forhold til det Antal Mandater et Parti har faaet; naar K er lig 1,5, er der 1,5 Gange saa mange Kandidater som Mandater, naar K er lig 2, er der dobbelt saa mange o. s. v. Partiets gennemsnitlige Stemme procent betegnes for dets L-Kand. med p og for dets H-Kand. med P. For de i Tabellerne angivne Størrelser af K og p findes, hvad P skal være for at:

Tabel A, der er ligesaa mange H-Kand. som Mandater.

— B, — 1,5 Gange saa mange H-Kand. som Mandater.

		Tabel A.				
p.		20	16	12	8	6
		P	P	P	P	P
K. 1,5	90	92	94	96	97	
	80	84	88	92	94	
2,5	70	76	82	88	91	
	60	68	76	84	88	
3,5	50	60	70	80	85	
	40	52	64	76	82	
4,5	20	36	52	68	76	
	7	>	>	28	52	64
10	>	>	>	28	46	

		Tabel B.				
p.		20	16	12	8	6
		P	P	P	P	P
K. 1,5	>	>	>	.	>	
	60	61	63	64	65	
2,5	53	56	59	61	63	
	46	51	55	59	61	
3,5	40	45	51	56	59	
	33	40	47	53	57	
5	20	29	39	48	53	
	7	>	>	23	27	45
10	>	>	>	>	33	

Hvis t. Eks. et Parti har 3 Gange saa mange Kandidater som Mandater, $K = 3$, og dets L-Kand.'s Stemme procent er 12, $p = 12$, saa er $P = 76$ i Tabel A, og $P = 55$ i Tabel B, og med denne Stemme procent paa Partiets H-Kand. vil der af dem i første Tilfælde være akkurat ligesaa mange og i andet Tilfælde akkurat $1\frac{1}{2}$ Gang saa mange som Mandater. Men disse Tal af H-Kand. vil formindskes, hvis P er højere, altsaa henholdsvis mere end 76 og 55. Man maa altsaa se paa P i Tabellerne og dømme, om P i Praksis maatte kunne antages at blive højere, thi der vil da kunne blive Mangel paa H-Kand.

En tidligere Tabel har oplyst, at Gennemsnittet af Stemme procenter paa H-Kand. har været fra 43 til 48 og paa L-Kand. fra 12 til 13. Hvor P i Tabellerne er under 40, vil der altsaa kunne ventes Mangel paa H-Kand., dog kan man næppe regne, at P vil overstige 50. Den ringe Variation af de sejrende Kandidaters Stemme procenter tyder som ogsaa tidligere omtalt paa ret konstante Forhold paa disse Omraader. For p kan 12 siges at være normal; for alle Partier, ved de 4 Valg ialt 15 Tilfælde, var p 10 Gange lig 12 eller 13, 1 Gang 10, 1 Gang 9, og 2 Gange, men kun omfattende en og tre Kandidater, var p lig 18.

Af Kandidater fraregnet Løsgængere var der

1906 ...	293	d. e. Kand.	pr. Mandat	2,6
1909 ...	274	—	—	2,4
1910 ...	251	—	—	2,2
1913 ...	309	—	—	2,7

Altsaa gennemsnitlig er K lig 2,5. Ved de 4 Valg har der ialt været 23 Partier og K har været 8 Gange: 2,0—2,5, 8 Gange: 2,5—3,0, de andre Gange 1,6—1,8—3,2—3,5—3,6—4,0—6,0, de to sidste Tal er for Partier med kun 1 Mandat.

Betragtes først Tabel A, ses altsaa særlig for $p = 12$, at P stedse er større end nogen praktisk mulig Stemme procent, undtagen ved et saa stort Antal Kandidater, at det ikke vil findes i Virkeligheden. Et større Parti, der faar $\frac{1}{4}$ af samtlige Mandater, kan overhovedet højst opstille 4 Gange saa mange Kandidater, da der ikke er flere Kredse. Der er altsaa ingen Fare for, at et Parti skal faa færre H-Kand. end Mandater.

Tabel B. Her kan være nogen Fare, men dog kun ved ret store K, over 3, dog det Tilfælde er jo forudset, at der til Udvælgelsen kan komme færre Kandidater end 1,5 Gange Mandaternes Antal.

Paa Grund af Kredsens ulige Størrelse kan Tabellerne altsaa ikke fuldt ud anvendes paa de virkelige Forhold, men de viser, at med ligestore Kredse vil der være H-Kand. nok. Dette stemmer imidlertid med Resultaterne fra de virkelige Valg, hvorom henvises til de efterfølgende Tabeller. Dog viser disse, at et Parti er nærved at have for faa af disse Kandidater til, at deres Tal er halvanden Gang dets Mandaters Tal. Men dette skyldes netop Kredsens ulige Størrelse. Det Parti, der hentydes til, er Socialdemokratiet, der ligesom Højre men i endnu højere Grad særlig har sine Stemmer fra de store og største Kredse. Tages i 1913 de 20 største Kredse, fra 4988 til 12169 Vælgere, saa er de i Antal 18 % af samtlige 114 Kredse, men deres Vælgertal er 143568 eller 30 % af samtlige Vælgere. Gjordes Kredsene ligestore, vilde de 20 blive til 33, altsaa rimeligvis saamange — d. e. 13 flere — H-Kand. vilde Socialdemokratiet faa, og derved al Udsigt til Mangel paa dem forsvinde, medens andre Partiers Overflod vilde formindskes, saameget mere som der ialt er 32 Kredse over Middelstørrelse.

Der afgaves i de 20 Kredse ialt 109274 Stemmer, alle paa de fire Partier, hvilket, ligesom Vælgertallet, er 30 % af de Stemmer, de fik. Men dette fordeler sig højst ulige, og viser de to Partiers, men særlig det enes Hjemmehørighed i disse Kredse. Højre fik nemlig her paa 18 Kandidater 33807 eller 42 % af alle sine Stemmer, og de tilsvarende Tal er for Venstre 18 Kand. 11697 St. eller 11 %, for Radikale 3 Kand. 2317 St. eller 3,5 %, men for Socialdemokratiet 19 Kand. 60611 St. eller 57 %. Dette Parti har i det hele paa sine H-Kand. langt flere Stemmer end de andre tre Partier, der omtrent staar ens, og det har paa disse Kandidater i de 20 Kredse et endnu større Overtal, hvad i en ringere Grad ogsaa gælder Højre. Noget andet, som ligger udenfor de her omhandlede Æmner, kun at det er berørt ved Omtalen af usikre Kredse, er, at disse Stemmeforholds Indvirkning paa Resultaterne, særlig af Valget i 1913, kan ved Fler-talsvalgmaadens Tilfældigheder ophæves delvis eller forstærkes.

Udregningen af Tabellerne paa Side 193 er sket paa følgende Maade:

m	Antal Mandater,
100 m	— Stemmer, idet 100 er fuld Kvotient.
km	— Kandidater.
qm	— af manglende Kandidater over 20 0/0 (H Kand.).
m—qm	— H-Kand.
km—(m—qm)	— L-Kand. (under 20 0/0) lig m (k—(1—q)).
P	gennemsnitlig Stemmepercent for H-Kand.
p	— — — — — L-Kand.

heraf faas, at der ialt er Stemmer paa H-Kand: $100 m - pm (k - (1 - q))$.

$$\text{og } P = \frac{100 - p (k - (1 - q))}{1 - q}$$

Hvis Antallet af H-Kand. er lig Antallet af Mandater, er $m = m - qm$ og $q = 0$ og $P = 100 - p (k - 1)$, herefter er Tabel A udregnet.

Hvis Antallet af H-Kand. er 1,5 Gang Antallet af Mandater, er $m - qm = 1,5 m$ og $1 - q = 1,5$ og

$$P = \frac{100 - p (k - 1,5)}{1,5}$$

herefter er Tabel B udregnet.

Naar Antallet af H-Kand. kaldes a og af L-Kand. kaldes b, faas de to Ligninger $aP - bp = 100 m$ og $a + b = km$, hvoraf findes

$$a = \frac{100 - pk}{P - p}$$

hvoraf ses, at for samme Antal af Mandater skal, naar p og k er givne, P stige for at a kan formindskes. T. Eks. $m = 10$, $k = 7$, $p = 12$ og $P = 28$, er a lig 10. Men var $P = 50$, blev a lig 4, og var $P = 20$, blev a lig 20.

I de efterfølgende Tabeller betyder:

- Kol. A. Partiernes Betegnelser med de i »Statistiske Meddelelser« brugte Bogstaver.
 — B. Alle de gyldige Stemmers Antal.
 — C. Antallet af de Stemmer, hvorefter Mandaternes Fordeling sker.
 — D. Antal af Mandater med fuld Kvotient og de resterende Stemmer.
 — E. Mandaternes Antal efter den endelige For-

deling. Tallene i Parentes er Antallet af de ved de virkelige Valg valgte Medlemmer.

Kol. F. Kandidaternes Antal.

— G. Antallet af Kandidater med Stemme procent under 20 (L-Kand.).

— H. Antallet af Kandidater med Stemme procent over 20 (H-Kand.).

— J. Antallet af Kredse (Stillerhold), hvis Kandidater kommer til Udvælgelse, for saavidt der er saamange H-Kand. Denne Kolonne skal altsaa sammenlignes med Kolonne H.

Kv-A er det saml. Stemmetal i Kol. B divideret m. 114.

Kv-B — — — C — 114.

1906

A	B	C	D	E	F	G	H	J
V. R.	94262	94262	36— 1778	37—(56)	89	—	89	55,5
M. V.	20487	20487	7— 2504	8—(9)	21	—	21	12
R.	38151	38151	14— 2185	15—(9)	53	27	26	22,5
H.	63335	63335	24— 1679	24—(12)	68	21	47	36
S.	76612	76612	29— 2111	30—(24)	62	15	47	45
U. P.	9099	—	—	0—(4)	10	2	8	—
	301946	292847	110—10257	114—(114)	303	65	238	171

A—Kv. 2649, $\frac{3}{4}$ A—Kv. 1987, B—Kv. 2569.

Stemmer paa U. P. Kand. 1910, 1548, 1219, 1110, 1025, 869, 736, 547, 74 og 61.

1909

A	B	C	D	E	F	G	H	J
V.R.(C).	45415	45415	16— 2375	17—(27)	45	2	43	25,5
V.R.(N).	14088	14088	5— 638	5—(8)	14	>	14	7,5
V. R.	2206	2206	0— 2206	1—(2)	2	>	2	1,5
V. N.	16040	16040	5— 2590	6—(0)	17	3	14	9
M. V.	19241	19241	7— 411	7—(11)	17	>	17	10,5
R.	50305	50305	18— 1885	19—(15)	61	18	43	28,5
H.	63697	63697	23— 1827	24—(21)	44	1	43	36
S.	93079	93079	34— 1619	34—(24)	73	19	54	51
U. P.	18915	2545	0— 2545	1—(6)	23	6	17	—
	322986	306616	108—16096	114—(114)	296	49	247	169,5

A—Kv. 2833, $\frac{3}{4}$ A—Kv. 2125, B—Kv. 2690.

Stemmer paa U. P. Kand. 2545, 2010, 1487, 1428, 1202, 1084, 969, 946, 865, 787, 770, 758, 756, 571, 556, 492 er i Statistiken regnet til H., 475, 466, 207, 168, 152, 136 og 85.

1910.

A	B	C	D	E	F	G	H	J
V.	118902	118902	39— 69	39—(57)	91	5	86	58,5
R.	64884	64884	21— 797	21—(20)	59	7	52	31,5
S.	98718	98718	32—1214	33—(24)	54	4	50	49,5
H.	64904	64904	21— 917	21—(13)	47	4	45	31,5
U. P.	1448	—	0— 0	0—(0)	3	2	1	—
	348856	347408	113—2997	114—(114)	254	22	232	171

A—Kv. 3060, $\frac{3}{4}$, A—Kv. 2315, B—Kv. 3047.
Stemmer paa U. P. Kand. 1321, 91 og 36.

1913.

A	B	C	D	E	F	G	H	J
V.	100291	100291	31— 2238	32—(44)	84	5	79	48
V. (M.)	3626	3626	1— 463	1—(0)	6	3	3	1,5
M.	2499	2499	0— 2499	1—(0)	4	2	2	1,5
R.	65754	65754	20— 2494	21—(30)	59	9	50	31,5
S.	107365	107365	33— 2986	34—(32)	68	17	51	51
H.	81049	81049	25— 1974	25—(7)	88	37	51	37,5
U. P.	2622	—	0— 0	0—(1)	5	2	3	—
	363206	360584	110—12654	114—(114)	314	75	239	171

A—Kv. 3186, $\frac{3}{4}$, A—Kv. 2390, B—Kv. 3163.
Stemmer paa U. P. Kand. 1863, 355, 286, 107 og 11.

Tabeller over Antallet af og Stemmetallene paa Kandidater, der har faaet mindre end 20% af Stemmerne i deres Kredse:

1906.

	Højre	Venstre	Radikale	Sociald.	U. P.	Ialt	
under 5 %	2	*	4	>	2	8	
5—10 —	2	*	6	7	>	15	
10—15 —	8	*	6	4	*	18	
15—20 —	9	>	11	4	*	24	
	21	*	27	15	2	65	
		H.	V.	R.	S.	U. P.	Ialt
Antal Stemmer.....	7627	>	7323	3910	135	18995	
deraf under 15 %....	3177	>	3324	2368	135	9004	
— 10 —....	735	*	1588	1372	135	3730	

1909.

	Højre	Venstre	Radikale	Sociald.	U. P.	Ialt
under 5 %	»	»	»	1	1	2
5—10 —	»	2	7	6	3	18
10—15 —	»	»	4	6	1	11
15—20 —	1	3	7	6	1	18
	1	5	18	19	6	49
	H.	V.	R.	S.	U. P.	Ialt
Antal Stemmer.....	485	1465	5610	5162	1223	13945
deraf under 15 %....	»	»	2554	2761	748	6365
— — 10—....	»	302	1518	976	168	2964

Af Venstre var 3 V. N. og 3 V. R. (C).

1910.

	Højre	Venstre	Radikale	Sociald.	U. P.	Ialt
under 5 %	»	»	1	»	2	3
5—10 —	»	»	2	1	»	3
10—15 —	3	»	1	2	»	6
15—20 —	1	5	3	1	»	10
	4	5	7	4	2	22
Antal Stemmer,	1202	2514	1650	1149	127	6642
deraf under 15 %....	765	»	611	718	127	2094
— — 10—....	»	»	413	148	127	688

1913.

	Højre	Venstre	Radikale	Sociald.	U. P.	Ialt
under 5 %	1	»	»	1	2	4
5—10 —	11	3	3	6	»	23
10—15 —	15	3	4	10	»	32
15—20 —	10	4	2	»	»	16
	37	10	9	17	2	75
Antal Stemmer.....	13041	4047	3192	4261	118	24659
deraf under 15 %....	7664	2398	2293	4261	118	16616
— — 10—....	2384	1323	955	1267	118	6047

Af Venstre er 5 V., 3 V. (M.), 2 M.